

2011/2012. tanév

Megyei/fővárosi forduló

II. kategória, 9-10. évfolyam

Írásbeli feladatlap

MEGOLDÓKULCS

Elért pontszám:

/ 91+1=92 pont

70% = 64 pont

Üdvözlünk kedves Kolléga!

Köszönjük, hogy részt vesz ebben a munkában és ezzel is támogatja a könyvtárhasználati tehetséggondozást.

A versenyzői feladatlapot úgy alakítottuk megoldókulccsá, hogy eredeti szerkezetét meghagytuk, és vastag dőlt és aláhúzott betűkkel írtuk be a **helyes válasz**(oka)t és dőlt betűvel a *pontozási útmutatót* és a megoldás lehetséges forrásait.

A válaszok után látható zárójeles sorszámok az *ítemeket* jelölik. Ha a válasz megfelelő, akkor a megfelelő sorszámú négyzetbe x-et kell írni. Majd azok könnyen összeadhatók.

Kérjük, ügyeljenek az anonim javítás feltételeinek biztosítására! A javítás akkor kezdődhet meg, ha már az összes versenyző feladatlapja egy helyen van. A tanulók neve legkorábban az összes feladatlap kijavítása után kerülhet rá a feladatlapokra.

Figyeljenek arra, hogy a feladatlap *belső lapjain* nincsen azonosító szám. Írják rá, mielőtt szétválasztják a lapokat!

A javítás eredményét rögzítsék jegyzőkönyvben!

Tapasztalatokban gazdag munkát kívánunk!

1.

Az öreg Mester is meglepődött, ahogy meglátott titeket. Majd így szólt anyanyelvén:

- Dobra noc! – Mivel nem válaszoltatok, a későbbiekben magyarra váltott a tudós polihisztor:
- Na, mi az, még köszönni sem tudtok?? – kérdezte

- a) Hogyan hangzik magyarra fordítva az első mondata? Jó éjszakát! (1.)
- b) Milyen nyelven szólt hozzátok? lengyel (2.)
- c) Add meg annak a kötetnek a pontos adatait, aminek segítségével le tudtad fordítani!

Szerző v. szerkesztő (3.) **Cím** (4.) **Kiadás helye** (5.) **Kiadó** (6.) **Év** (7.) Az adatok bármely elterjedt bibliográfiai adatsorrendben elfogadhatók.

Pl.: Bács Gyula: Lengyelország. 3. átdolg. jav. kiad., Budapest, Panoráma Kiadó, 1980.

Fülöp Géza: Lengyelország, Budapest, Cartographia, 2005.

Varsányi István (szerk.): Lengyel - magyar útiszótár, 3. kiad., Budapest, Terra, 1967.

Összesen max. 7 pont

1.	
2.	
3.	
4.	
5.	
6.	
7.	

2.

Előttetek épp egy Európa-térkép volt kiterítve. Ujjaival tétován keresgél a térképen. Hamar rájöttünk, hogy az országhatárok nem ismerősek neki. Így elővettünk egy domborzatit.

- a) A táblázat segítségével jelöld be Te a térképen a Mester életének öt főbb állomását!

A: Torun

B: Krakkó

C: Bologna

D: Olsztyn

E: Frombork

vagy: Padova, Ferrara ...

8-12. item: a felsorolt helyes városok 1-1 pont, összesen max. 5 pont

13-17. item: minden megfelelő helyen jelölt város 1-1 pont (max. 1 cm eltérés fogadható el), összesen max. 5 pont

Összesen max. 10 pont

8.	
9.	
10.	
11.	
12.	
13.	
14.	
15.	
16.	
17.	

3.

Felidéződtek benne a régi emlékek, és vége-hossza nem volt a kérdezősködésnek! Észrevettük viszont, hogy már keverednek benne az emlékek ...

a) Próbáljátok megállapítani, melyik emléket hihetjük el! Írd mondatai alá, hogy hihető vagy nem hihető!

b) Erősítsd vagy helyesbíts minden mondatát egy-egy adattal!

Képzeljétek el, amikor Bolognában jártam ...

- ...nagyon csodáltam a San Petronio Bazilika épületét.

Igen (18.), **hiszen 1390-ben kezdték el építeni,** (19.) **s azóta sem fejezték be.**

- Ha ti is ott jártok, mindenképpen nektek is látnotok kell a két híres ferde tornyot!

Igen (20.), **hiszen az 1100-as években kezdték el építeni, még ma is állnak.** (21.)

- Arra is tudtam időt szakítani, hogy felkeressem Rossini házát.

Nem lehetséges (22.), **hiszen Kopernikusz nem tudhatta, hogy melyik házban fog élni Rossini, aki 1792-1868 között élt. 1836 és 1855 között élt Bolognában.** (23.)

Példák a lehetséges forrásokra:

Bologna In: Magyar Nagylexikon, 4. kötet, Budapest Magyar Nagylexikon Kiadó, 2002., 256-257. p.

Fajth Tibor: Itália, 4., javított kiadás, Budapest, Panoráma K., 1969., 263., 268. p.

Rossini In: Magyar Nagylexikon, 15. kötet, Budapest Magyar Nagylexikon Kiadó, 2002., 616-617. p.

Szتانó László: Az ezernevű város, Bologna, Budapest, Pallas Stúdió - Attraktor, 2002.

Wellner István: Itália (Panoráma nagyútikönyvek) Budapest, Panoráma, 1993.

Összesen maximum 6 pont.

18.	
19.	
20.	
21.	
22.	
23.	

4.

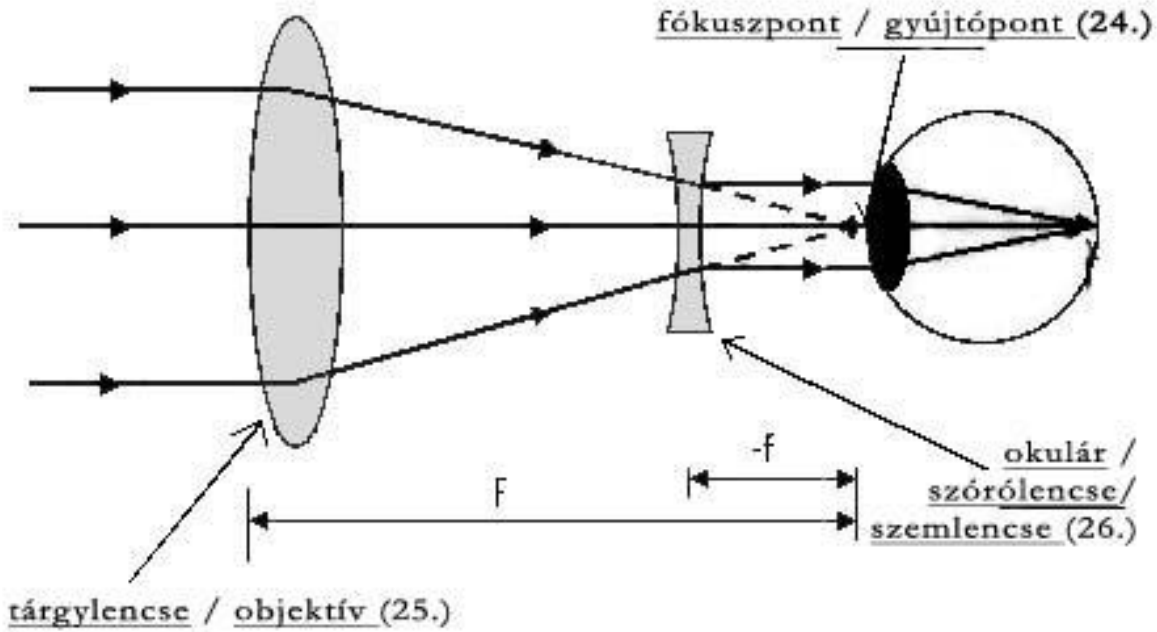

Ahogy rátört az öreg Mesterre az emlékek kavalkádja, megszedült egy kicsit, úgyhogy le kellett ülnie. Akkor vette észre a másik asztalon a távcsövet.

– Hát az meg micsoda? Csak nem afféle... égbelató? Hogyan működik? Azonnal mondjátok el! – könyörgött Kopernikusz felélenkülve.

Rögtön az elején kezdtek. Az első távcsövek sematikus rajzát mutatjátok magyarázatképpen.

a) Írd a kép egyes részei mellé (a három vonalra), hogy mi az!

b) Válaszolj Kopernikusz további kérdéseire!

- Mit jelentenek az f betűk az ábrán?

gyújtótávolság (27.)

- Mely csillagásznak adatott meg először, hogy ezt használhassa? **Galilei (28.)**

- Meddig kellett erre a tudománynak várnia? **A XVII. sz. elejéig vagy 1609-ig (29.)**

- Mondjatok legalább két olyan csillagászati felfedezését az említett tudós csillagásznak, amelyekben e csodálatos eszköz segítette!

- **Vénusz bolygó fázisainak megfigyelése**
 - **a Jupiter négy fő holdját**
 - **a Szaturnusz gyűrűje**
 - **a Tejút halványan derengő csillagok miriádja, nem tejszerű szalag**
 - **A holdbeli hegyek**
 - **napfoltok**
- 30-31. item
A fentiek közül bármelyik, max. kettő 1-1 pont
(Más csillagászati felfedezései is elfogadhatók.)

Példák a lehetséges forrásokra:

Bourdial, Isabelle (főszerk.): *A világtűr és a világegyetem*, Budapest, Magyar Könyvklub, Bp., 2002.

Breuer, Hans: *Fizika, (SH atlasz)* Budapest, Springer Hungarica, 1993.

Erdey-Grúz Tibor (főszerk.): *Természettudományi lexikon*, Budapest, Akadémiai, 1968.

Gribbin, John: *A természettudomány rövid története*, Budapest, Gabó, 2005.

Menzel, Donald H.: *Csillagászat*, Gondolat, Bp., 1980.

Összesen maximum 3+5= 8 pont.

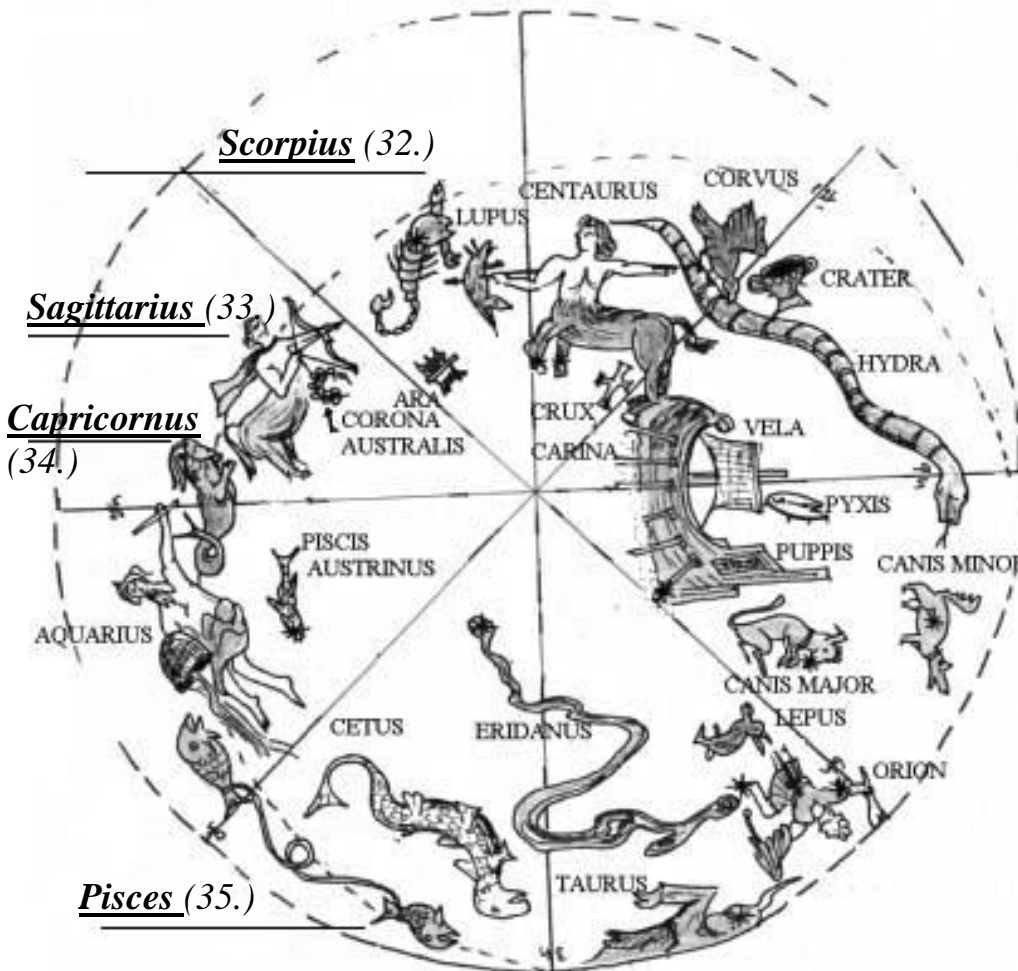
24.	
25.	
26.	
27.	
28.	
29.	
30.	
31.	

5.

Kopernikusz egy másik könyvben az alábbi rajzos csillagkép-ábrázolást pillantja meg. Nagyon megőrül neki, hogy ezeket még mindig latinul jelölik. Így ő is könnyen felismeri.

a) A lenti ábra segítségével egészítsd ki a fenti ábrázolás feliratait!

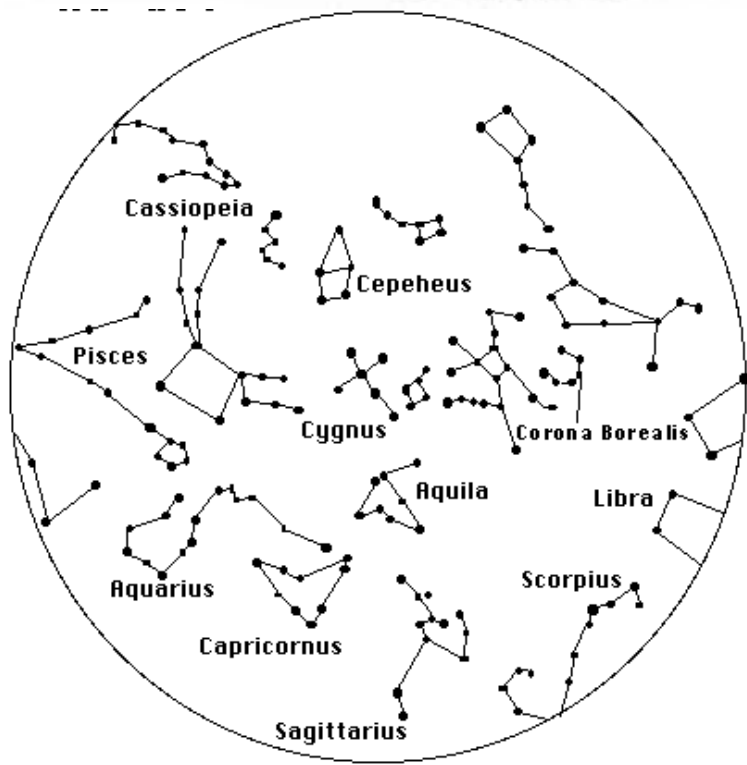
Bár a két térkép nem ugyanabban az időben ábrázolja az égboltot, a latin kifejezések segítenek.

Lehetséges források: bármely latin-magyar szótár

Cartographia világatlasz, Bp., Cartographia, 2011.

Herrmann, Joachim: Csillagászat (SH atlasz), Budapest, Springer Hungarica 1992.

Négyjegyű függvénytáblázatok, összefüggések és adatok, Átd. kiad., Bp., Nemz. Tankvk., 2005

b) Annak érdekében, hogy a kifejezések szótárban való megtalálását segítsd, sorold itt fel betűrendben a lenti csillagtérképen található csillagképek latin elnevezéseit:

- Aquarius (36.)
- Aquila (37.)
- Capricornus (38.)
- Cassiopeia (39.)
- Cepheus (40.)
- Corona Borealis (41.)
- Cygnus (42.)
- Libra (43.)
- Pisces (44.)
- Sagittarius (45.)
- Scorpius (46.)

32.	
33.	
34.	
35.	
36.	
37.	
38.	
39.	
40.	
41.	
42.	
43.	
44.	
45.	
46.	

Mindegyik olyan item ért pontot, amely az előtte lévőkhez képest jó betűrendi helyen van.

Összesen maximum 4+11 = 15 pont

6.

Mialatt a Mester a csillagképeket tanulmányozza, te gyorsan előkeresed azt a táblázatot, amit a készülék során könyvtárostanároddal együtt készítettetek a bolygók és a hét napjainak elnevezései közti összefüggésről. Legyen csak kéznél, nehogy szégyenben maradj, ha a Mesternek eszébe jutna téged kérdezzetni!

- a) Töltsd ki a hiányzó bolygóneveket a római és a görög mitológiában használatos istennév alakjukkal, majd röviden határozd meg, melyikük kinek/minek az istene.
b) Egészítsd ki az alábbi párbeszédet!

hétköznapi		istenek		Minek az istene?
magyarul	franciául	római név	görög név	
hétfő	Lundi	Luna (Hold)		
kedd	Mardi	<u>Mars</u> (47.)	<u>Árész</u> (48.)	<u>a harc istene / termékenység istene</u> (49.)
szerda	Mercredi	<u>Merkúr</u> (50.)	<u>Hermész</u> (51.)	<u>az istenek követe, hírnöke / pásztorok, utazók, kereskedők, súly- és hossz mértékek istene</u> (52.)
csütörtök	Jeudi	Jupiter	Zeusz	főisten, a villám és mennydörgés istene
péntek	Vendredi	<u>Vénusz</u> (53.)	Aphrodité	<u>a szerelem / szépség / termékenység istennője</u> (54.)
szombat	Samedi	<u>Szturnusz</u> (55.)	Kronosz	<u>a földművelés istene</u> (56.)
vasárnap	Dimanche	Sol (Nap)		

A teljesen kitöltött táblázat max. 10 pont.

- Ez érdekes összefüggés, de miért nem szerepel itt minden bolygó? – kérdezi egyikőtök.
- Csak a Föld nem szerepel itt, minden más égitest itt van – értetlenkedik Kopernikusz.
- Tényleg! Ön még nem tudja, hogy az időközben törpebolygóvá leminősített Plutót leszámítva 8(57.)_db bolygóból áll Naprendszerünk – mondja egyikőtök.

- Valóban az Uránusz (58.)-t csak jóval később, 1781 (59.)-ben fedezte fel Wilhelm Herschel (60.). A Neptunusz (61.)-t pedig csak 1846 (62.)-ben azonosították, mint bolygót – teszi hozzá másik társatok.

- Ezek szerint később is ókori istenekről nevezték el a csillagászok a bolygókat.

- Valóban – kiált fel egyik társatok, aki előtt a És ez melyik csillag? / Csillagászati kisenciklopédia / SH atlasz, Csillagászat (x.) (bármely más bolygókat bemutató könyv elfogadható) című könyv van nyitva – ez a két név is szerepel itt az istenek között.

Példák a lehetséges forrásokra:

Herrmann, Joachim: *Csillagászat (SH atlasz)*, Budapest, Springer Hungarica 1992.

Herrmann, Joachim: *És ez melyik csillag? Csillagok és bolygók felfedezése és megfigyelése, Csillagképek lexikonával*, Sziget Kiadó, Bp., 2003., 112. p.

Róka Gedeon – Kulín György (szerk.): *Csillagászati kisenciklopédia*, Budapest, Gondolat, 1969.

Tokarev, SZ.A. (főszerk.): *Mitológiai enciklopédia II.*, Budapest, 1988.

Zamarovský, Vojtech: *Istenek és hősök a görög-római mondavilágban, A-Z*, Budapest, Magyar Könyvklub, 2001.

Összesen maximum 10+7= 17 pont.

47.	
48.	
49.	
50.	
51.	
52.	
53.	
54.	
55.	
56.	
57.	
58.	
59.	
60.	
61.	
62.	
x.	

7.

Kopernikusz szeretne nektek segíteni a készülésben. Így körülnéz a könyvtár polcain, majd leveszi egy honfitársa, Boleslaw Prus regényét és felolvas nektek egy részletet.

„- Istenek! A ti oltalmatokba ajánlom szent hajlékotokat, amikor árulók, istenkáromlók törnek rá!

A következő pillanatban, valahonnan a templom fölött, emberfölötti hang csattant fel:

- Elfordítom arcomat ettől az átkozott néptől: boruljon sötétség a földre!

És rettenetes dolog történt: míg a hang beszélt, a nap szemlátomást elvesztette fényét! És az utolsó szóra olyan sötét lett, mint éjszaka. Az égen felragyogtak a csillagok, a nap helyén fekete korong sötétlett, körülötte lánggyűrű... Mondhatatlan kiáltás szakadt fel százezer torokból; a kaput döngető emberek ledobták a gerendákat, a parasztok leborultak a földre...

- Itt a halál és az ítélet napja! - sikoltotta egy kétségbeesett hang az utca végén.

- Istenek!... Irgalom!... Szent férfiú, fordítsd el rólunk ezt a csapást! - jajveszékelt a tömeg.

- Jaj a hadseregnek, amely teljesíti istentelen vezérei parancsát! - harsogott az a hatalmas hang a templomból.

Feleletül már az egész nép arca borulva terült el a földön, és a templom előtt álló két ezredben zavar támadt. A sorok megbomlottak, a katonák elhánták fegyvereiket, és ész nélkül rohantak a folyó felé. Egyesek futtukban, mint a vakok, nekimentek a sötétségben a falaknak; mások elbuktak, és társaik halálra gázolták őket a kövön. Néhány perc múlva a katonák zárt oszlopa helyén csak elhánt dárdák, csatabárdok heverték szanaszét, az utcák torkolatánál pedig a holttestek, sebesültek halomban tornyosultak.

Elvesztett csata még soha nem végződött ilyen vereséggel.

- Istenek... istenek - jajgatott a nép -, könyörüljete meg az ártatlanokon!

- Ozirisz! - kiáltotta Herihor a teraszról. - Irgalmazz és mutasd meg arcodat boldogtalan népednek...

- Még egyszer utoljára meghallgatom papjaim könyörgését, mert könyörületes vagyok! - felelte az emberfölötti hang a templomból.

Abban a pillanatban a sötétség eloszlott, a nap visszanyerte régi ragyogását.

Új kiáltás, új sírás, új imádság hullámozott végig a tömegen. Az emberek az örömtől meg-mámorosodva üdvözölték a feltámadt napot. Ismeretlenek egymás karjába borultak, néhányan belehaltak, a többiek pedig térden csúszva mentek a templomig, hogy megcsókolják áldott falait.

A kapu fölött pedig ott állt Herihor, ég felé fordítva tekintetét, két pap meg a főpap szent karjait tartotta, amelyekkel elűzte a sötétséget, és megmentette népet a pusztulástól.”

(Prus, Boleslaw: A fáraó, Budapest, Európa, 1983, URL: <http://mek.oszk.hu/02700/02718>, Utolsó letöltés: 2012.01.16.)

a) Vajon Kopernikusz ismerhette is az író? Miért?

Nem (63.), mert Prus **1847 – 1912 között élt.** (64.)

b) Válaszolj Kopernikusz segítő kérdéseire!

- Milyen kozmikus jelenség tanúi a szereplők?

napfogyatkozás (65.)

- A leírás alapján teljes vagy részleges a folyamat?

teljes (66.)

- Milyen cselekményben akadályozza meg a szereplőket a jelenség? **A templomba akartak betörni.**

(67.)

- Írd le saját szavaiddal legfeljebb öt mondatban, miként manipulálja a főpap az embereket! Mit használ fel, hogyan, stb.?

68-70. item: Az alábbi gondolatok közül max. 3-ért adható 1-1 pont:

- **napfogyatkozás** természeti jelenséget használja fel, úgy tesz mintha ő **irányítaná**

- elhíti, hogy a jelenség Ozirisz **isten bosszúja**

- a tömeg **tudatlanságát, babonásságát** használja ki

- a jelenség félremagyarázásával megőrzi, **magához ragadja a hatalmat**

- a tömeg ettől **lecsillapodik**

71. item: Értetően kifejtett gondolatok. Maximum 5 mondatban.

72. item: Esztétikus, helyesírásnak megfelelő.

Összesen maximum 2+3+5=10 pont.

63.	
64.	
65.	
66.	
67.	
68.	
69.	
70.	
71.	
72.	

8.

Kopernikusznak nagyon megtetszett ez a sok könyv. Rettenetesen örül, hogy a XXI. században már ennyi hasznos könyvhöz juthatnak hozzá az iskolai könyvtárakban a tanulók.

Szeretne is három olyan művet kikölcsönözni, amely az ő érdeklődési köreihez, foglalkozásaihoz kapcsolódnak. Legyen benne olyan is, amiből a csillagászat legfrissebb eredményeiről is olvashat, de mivel ő polihisztor, mást is szeretne. Ügyelj, hogy kölcsönözhető legyen!

- a) A három ajánlott műről adj meg minden szükséges azonosító adatot!
 b) Írd a művek adatai után a raktári számot is, hogy könnyen megtalálja!
 c) Ügyelj, hogy a tételeket egy könyvtárhasználati versenyre készülő diákhoz méltóan, betűrendben add meg!

Az alábbi tematikájú művek fogadhatók el:

- *Az egyik mindenképpen csillagászati témájú legyen, ha nem az, akkor a 73. item nem adható meg.*
- *A többi közül legalább egynek az alábbi témakörökből kell kikerülnie:*
 - *műfordítás, irodalomtudomány*
 - *orvostudomány*
 - *gazdaság (pénzügy)*
 - *hadtudomány*
 - *egyházi témák*

A bibliográfiai tételek bármely elterjedt adatsorrendben elfogadhatók. Ha ezektől eltérő helyen található egy adat, akkor pont nem adható.

Összesen maximum 19 pont.

Az 1. tétel tematikája megfelelő.	73.	
szerzőség	74.	
cím	75.	
kiadási hely	76.	
kiadó	77.	
kiadás éve	78.	
Az 2. tétel tematikája megfelelő.	79.	
szerzőség	80.	
cím	81.	
kiadási hely	82.	
kiadó	83.	
kiadás éve	84.	
Az 3. tétel tematikája megfelelő.	85.	
szerzőség	86.	
cím	87.	
kiadási hely	88.	
kiadó	89.	
kiadás éve	90.	
betűrend	91.	

**Örülünk, hogy részt vettél ebben a munkában! Vizontlításra a következő fordulóban!
 Feladatlapodat add át a felügyelő tanárnak!**